

EDUSKUNNAN VASTAUS 248/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi todistajansuojeluohjelmasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä laiksi todistajansuojeluohjelmasta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 65/2014 vp).

Valiokuntakäsittely

Hallintovaliokunta on antanut asiasta mietinnön (HaVM 38/2014 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän pikaisesti lainvalmistelutoimenpiteisiin todistajansuojeluohjelmaa koskevan lainsäädännön tarkistamiseksi siten, että suojeltavan asunnon ja sen lähiympäristön valvonnassa teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla saatavaa tietoa voidaan käyttää mahdollisimman laajasti myös muihin kuin suojeltavaan kohdistuvien rikosten estämisessä, esitutkinnassa ja koko rikosprosessissa.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Laki

todistajansuojeluohjelmasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Todistajansuojeluohjelma

Todistajansuojeluohjelma on poliisin yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa toteuttama ohjelma, jossa henkilöä suojellaan henkeen tai terveyteen kohdistuvalta vakavalta, laittomalta uhalta.

Suojeltavalla tarkoitetaan todistajansuojeluohjelmassa olevaa henkilöä.

2 §

Todistajansuojeluohjelman aloittaminen

Todistajansuojeluohjelma voidaan aloittaa henkilön suojelemiseksi, jos henkilöön tai hänen läheiseensä kohdistuu vakava hengen tai terveyden uhka rikosasiassa kuulemisen tai muun syyn vuoksi ja uhkaa ei voida tehokkaasti torjua muilla toimenpiteillä.

Ohjelman aloittaminen edellyttää lisäksi, että 1 momentissa tarkoitettu henkilö:

1) on saanut selvityksen ohjelman keskeisestä sisällöstä ja tässä laissa säädetystä ohjelman lopettamisen edellytyksistä;

2) on antanut kirjallisen suostumuksensa ohjelman toteuttamiseen ja siihen sisältyviin toimenpiteisiin;

3) on antanut selvityksen todistajansuojeluohjelman toteuttamiseen vaikuttavista henkilökohtaisista olosuhteistaan ja oikeudellisista velvoitteistaan; ja

4) arvioidaan soveltuvaksi ohjelmaan.

3 §

Todistajansuojeluohjelman päättyminen

Todistajansuojeluohjelma päätetään suojeltavan pyynnöstä tai jos sen jatkuminen on ilmeisen tarpeetonta.

Ohjelma voidaan päättää myös, jos suojeltava omalla käyttäytymisellään osoittaa piittaamattomuutta omasta turvallisuudestaan tai jos suojeltava on laiminlyönyt 2 §:n 2 momentin 3 kohdassa säädetyn tiedonantovelvollisuutensa olennaisella tavalla antamalla tietoisesti vääriä tai harhaanjohtavia tietoja ohjelman kannalta merkityksellisestä seikasta.

Suojeltavalle voidaan antaa kirjallinen varoitus ennen ohjelman päättämistä 2 momentin perusteella. Suojeltavalle on ilmoitettava, että varoituksen noudattamatta jättäminen voi johtaa ohjelman päättämiseen.

4 §

Henkilökohtainen suojelusuunnitelma

Poliisi laatii yhdessä suojeltavan kanssa henkilökohtaisen kirjallisen suojelusuunnitelman.

Suojelusuunnitelmaan kirjataan keskeiset toimenpiteet todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi suojeltavan sijoittaminen uudelle paikkakunnalle, asunnon järjestäminen, turvalaitteiden

sijoittaminen suojeltavan kotiin ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen liittyvä neuvonta.

Todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi valittavien yksittäisten toimenpiteiden on oltava puolustettavia suhteessa niillä tavoiteltavaan hyötyyn sekä niiden vaikutuksiin muun muassa suojeltavan yksityisyyteen, elämänlaatuun ja toimintakykyyn sekä toimenpiteiden aiheuttamiin kustannuksiin ja muihin kokonaisarviointiin vaikuttaviin seikkoihin.

Suojelusuunnitelmasta tulee ilmetä, kuinka suojeltava voi itse käyttäytymisellään myötävaikuttaa oman turvallisuutensa ylläpitämiseen. Suojelusuunnitelmaan kirjataan myös, miten suojeltavan tavoitettavuus hänen oikeudellisten velvoitteidensa toteutumiseksi järjestetään.

Suunnitelmasta tulee myös ilmetä, että suojeltava on saanut 2 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua todistajansuojeluohjelmasta sekä antanut 2 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kirjallisen suostumuksensa ohjelman toteuttamiseen.

5 §

Rekisterimerkinnät ja asiakirjat

Poliisi voi tehdä ja valmistaa suojeltavalle toista henkilöllisyyttä tukevia vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä ja asiakirjoja, jos se on välttämätöntä todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi.

Poliisi voi myös käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä tietoja, tehdä ja käyttää vääriä, harhauttavia tai peiteltyjä rekisterimerkintöjä sekä valmistaa ja käyttää vääriä asiakirjoja, jos se on välttämätöntä todistajansuojeluohjelman tai sitä toteuttavan poliisimiehen suojaamiseksi.

Poliisin on pidettävä luetteloa tekemistään merkinnöistä ja valmistamistaan asiakirjoista. Poliisin on huolehdittava merkintöjen oikaisemisesta sen jälkeen, kun merkinnät eivät ole enää välttämättömiä todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi. Suojeltavan on tällöin luovutettava 1 momentissa tarkoitettua asiakirjat poliisille.

6 §

Suojeltavan asunnon ja sen lähiympäristön valvonta

Poliisi voi suojeltavan suostumuksella valvoa suojeltavan asuntoa ja sen välitöntä lähiympäristötä kameran tai muun paikkaan sijoitetun teknisen laitteen, menetelmän tai ohjelmiston avulla, jos se on välttämätöntä suojeltavan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Suojeltavan asunnon ja sen lähiympäristön valvonnasta ei tarvitse ilmoittaa sivullisille.

Valvonta on lopetettava viipymättä, jos se ei ole enää välttämätöntä suojeltavan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

7 §

Sopeutumisasiavustus

Suojeltavalle maksetaan valtion varoista taloudellista avustusta toimeentulon ja itsenäisen elämän turvaamiseksi, jos suojeltava ei voi saada turvallisuuttaan vaarantamatta toimeentuloa ansiotyöllään, yrittäjätoiminnallaan, toimeentuloa turvaavien sosiaaliturvaetuuksien avulla tai muulla tavalla.

8 §

Todistajansuojeluohjelmaa koskeva ilmaisukielto

Sivullista, joka tehtävänsä tai asemansa johdosta on avustanut tai jota on pyydetty avustamaan todistajansuojeluohjelman toteuttamisessa, voidaan kieltää ilmaisemasta ja hyväksikäyttämästä tämän lain nojalla toteutettavia toimenpiteitä koskevia tietoja, jos se on tarpeen todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi.

Ilmaisukielto on voimassa toistaiseksi. Kielto on peruutettava, kun se ei ole enää tarpeen ohjelman toteuttamiseksi. Kielto ja sen peruuttamista koskeva päätös on annettava saajalleen todisteellisesti tiedoksi.

Rangaistus ilmaisukiellon rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Rangaistusuhasta on ilmoitettava kiellon antamisen yhteydessä.

9 §

Virka-apun antaminen

Viranomaisen on annettava poliisille maksutta tässä laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi tarpeellista virka-apua.

10 §

Vajaavaltainen suojeltava

Tätä lakia sovellettaessa vajaavaltaisen puhevaltaan ja mielipiteen huomioon ottamiseen sovelletaan, mitä holhoustoimesta annetussa laissa (442/1999) ja lapsen huollosta ja tapaamisoi-keudesta annetussa laissa (361/1983) säädetään.

11 §

Edunvalvojan määrääminen alaikäiselle

Alaikäiselle on määrättävä tätä lakia koskevaa päätöksentekoa varten edunvalvoja huoltajan sijasta, jos:

- 1) on perusteltu syy olettaa, ettei huoltaja voi puolueettomasti valvoa lapsen etua asiassa; ja
- 2) edunvalvojan määrääminen on tarpeen asian selvittämiseksi tai muutoin lapsen edun turvaamiseksi.

Poliisi tekee hakemuksen edunvalvojan määräämiseksi. Edunvalvojan määrää tuomioistuim. Edunvalvojan määräämiseen sovelletaan, mitä holhoustoimesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään sijaisen määräämisestä edunvalvojalle.

Poliisi vastaa edunvalvojan määräämisestä aiheutuneista kustannuksista sekä edunvalvojan palkkiosta.

12 §

Todistajansuojeluohjelmaa koskeva päätöksenteo

Keskusrikospoliisin päällikkö päättää todistajansuojeluohjelman aloittamisesta ja päättämisestä sekä 5 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden käyttämisestä.

Keskusrikospoliisin todistajansuojeluohjelmasta vastaava päällystöön kuuluva poliisimies päättää 3 §:n 3 momentissa sekä 4 ja 6—8 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden käyttämisestä.

13 §

Todistajansuojeluohjelmia koskeva rekisteri

Keskusrikospoliisi pitää sille tässä laissa säädettyjen tehtävien hoitoa varten todistajansuojeluohjelmia koskevaa rekisteriä, johon kuuluvat myös toiminnassa syntyneet tallenteet ja muut asiakirjat. Jollei tässä laissa toisin säädetä, rekisteriin talletettujen henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999).

Siitä riippumatta, mitä poliisin hallussa olevien rekisterien ja muiden asiakirjojen käytöstä ja tietojen luovuttamisesta niistä muualla laissa säädetään, todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi saatuja salassa pidettäväksi säädettyjä tietoja saa käyttää ja luovuttaa vain, jos se on välttämätöntä todistajansuojeluohjelman toteuttamiseksi tai suojeltavaan kohdistuvan rikoksen estämiseksi ja selvittämiseksi.

Sen lisäksi, mitä henkilötietolaissa säädetään, rekisteröidyn tarkastusoikeutta voidaan rajoittaa, jos tarkastusoikeuden toteuttamisesta voi todennäköisin syin seurata vakava uhka suojeltavan tai muun henkilön turvallisuudelle.

Tässä laissa säädettyjä tai tämän lain toimeenpanoon liittyviä tehtäviä hoidettaessa saatujen ja laadittujen asiakirjojen ja niihin sisältyvien tietojen salassapitoon sekä näiden tehtävien hoidossa saatuja tietoja koskevaan vaitiolovelvollisuuteen ja hyväksikäyttökieltoon sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 22—24 ja 35 §:ää myös silloin, kun asiakirja on muun kuin mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettun viranomaisen hallussa.

14 §

Todistajansuojeluohjelman toteuttamisen valvonta

Poliisihallitus valvoo tämän lain noudattamista.

Keskusrikospoliisin on annettava Poliisihallitukselle vuosittain kertomus tämän lain nojalla tehdyistä päätöksistä ja toimenpiteistä.

Sisäministeriön on annettava eduskunnan oikeusasiamiehelle vuosittain kertomus tämän lain nojalla tehdyistä päätöksistä ja toimenpiteistä.

15 §

Muutoksenhaku

Tämän lain 3 §:n mukaiseen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Muuhun tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

16 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Laki**poliisin hallinnosta annetun lain 9 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 9 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohta, sellaisina kuin ne ovat laissa 497/2009, ja
lisätään 9 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 497/2009, uusi 5 kohta seuraavasti:

9 §

Keskusrikospoliisi

Keskusrikospoliisin tehtävänä on:

3) tuottaa asiantuntijapalveluita;

4) kehittää rikostorjuntaa ja rikostutkimusmenetelmiä;
5) toteuttaa todistajansuojeluohjelmaa.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____.

Laki**ulkomaalaislain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan ulkomaalaislain (301/2004) 35 § ja 113 §:n 1 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 35 § laissa 449/2012 ja 113 §:n 1 momentti laissa 323/2009, sekä
lisätään lakiin uusi 52 e § ja 53 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 323/2009, 1338/2011 ja 449/2012, uusi 9 momentti seuraavasti:

35 §

Vaatimus matkustusasiakirjan voimassaolosta

Oleskeluluvan myöntäminen edellyttää, että ulkomaalaisen matkustusasiakirja on voimassa. Oleskelulupa voidaan kuitenkin myöntää voimassa olevan matkustusasiakirjan puuttumisesta huolimatta, jos se myönnetään 51, 52, 52 a, 52 d, 52 e, 87, 88, 88 a, 89 tai 110 §:n perusteella.

52 e §

Oleskeluluvan myöntäminen todistajansuojeluohjelmassa olevalle ulkomaalaiselle

Poliisi myöntää jatkuvan oleskeluluvan ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain (/) mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa.

Oleskeluluvan myöntäminen ei edellytä, että ulkomaalaisen toimeentulo on turvattu. Oleskelulupa voidaan jättää myöntämättä ainoastaan yleiseen turvallisuuteen liittyvistä pakottavista syistä.

Jos todistajansuojeluohjelmassa oleva henkilö on unionin kansalainen tai häneen rinnastettava, sovelletaan 10 luvun säännöksiä.

53 §

Ensimmäisen määräaikaisen oleskeluluvan pituus

Ulkomaalaiselle, joka on todistajansuojeluohjelmasta annetun lain mukaisessa todistajansuojeluohjelmassa, ja ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen tämän lain 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella ja jolle päätetään myöntää jatkuva oleskelulupa 113 §:n 1 momentin perusteella, myönnetään määräaikainen oleskelulupa neljäksi vuodeksi.

113 §

Jatkuvan oleskeluluvan myöntäminen

Jatkuva oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka saa turvapaikan tai oleskeluluvan kiintiöpakolaisena, toissijaisen suojelun perusteella tai humanitaarisen suojelun perusteella. Jatkuva oleskelulupa voidaan myöntää ulkomaalaiselle, joka otetaan Suomeen 93 §:n nojalla tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 28 kohta, sellaisena kuin se on laissa 1067/2014, seuraavasti:

24 §

Salassa pidettävät viranomaisen asiakirjat

Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä:

28) hallintoviranomaisen asiakirjat ja rekisterit, jotka sisältävät tietoja tuomitusta taikka vangitusta tai muutoin vapautensa menettäneestä henkilöstä, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna asianomaisen tulevaa toimeentuloa, yhteiskuntaan sopeutumista tai turvallisuutta, ja jos tiedon antamiseen on perustel-

tu syy; salassa pidettäviä ovat myös rikosrekisteriin, sakkorekisteriin, oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään sekä eläintenpitokieltorekisteriin talletetut tiedot, todistajansuojeluohjelmia koskevaan rekisteriin tallennetut tiedot ja muut todistajansuojeluohjelmaa koskevat tiedot samoin kuin Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin tutkimus- ja seuranta-tarkoituksia varten keräämät tiedot;

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20 _____ .

Laki

oikeudenkäymiskaaren 17 luvun muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään oikeudenkäymiskaaren 17 lukuun uusi 23 a § seuraavasti:

17 luku

Todistelusta

23 a §

Todistaa ei saa viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 28 kohdassa tarkoitetuista todistajansuojeluohjelmaa koskevaan rekisteriin tallennetuista tiedoista eikä muista todistajansuojeluohjelmaa koskevista tiedoista. Tiedoista saa kuitenkin

todistaa, jos ajetaan syytettä todistajansuojeluohjelmalla suojeltavaan henkilöön kohdistuneesta rikoksesta.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 20_____ .

Helsingissä 21 päivänä tammikuuta 2015